

Józef Piłsudski

Józef Piłsudski urodził się 5 grudnia 1867 roku w Zułowie pod Wilnem. Pochodził z zamożnej rodziny ziemiańskiej, w której pielęgnowano polskie tradycje i patriotycznego ducha.

Młody Piłsudski, kiedy po ukończeniu gimnazjum w Wilnie w roku 1885 dostał się na studia medyczne na Uniwersytecie w Charkowie, związał się tam z socjalistyczno-rewolucyjnym ruchem "Narodna Wola". Za udział w studenckich rozruchach po roku nauki został jednak wydalony z uczelni. Nie został również przyjęty na Uniwersytet w estońskim Dorpacie, którego władze zostały powiadomione o jego sympatiach politycznych.

Za zaangażowanie w działalność wileńskich socjalistów 22 marca 1887 roku został aresztowany i pod zarzutem udziału w spisku zmierzającym do obalenia cara Aleksandra II zesłany na pięć lat na Syberię - najpierw do Kiryńska nad Leną, potem zaś do Tunki.

Piłsudski wstąpił w szeregi litewskiego oddziału Polskiej Partii Socjalistycznej i w 1894 został członkiem Centralnego Komitetu Robotniczego i redaktorem naczelnym wydawanego przez PPS pisma "Robotnik". Sześć lat później, jako jeden z czołowych przywódców partii został ponownie aresztowany przez władze rosyjskie i trafił do więzienia w Cytadeli Warszawskiej. Jednak już następnego roku przeniesiony do szpitala w Petersburgu, skąd uciekł przy pomocy jednego z lekarzy, Władysława Mazurkiewicza.

Po powrocie do Galicji nie rezygnował z dalszej działalności politycznej. W 1904 wyjechał do znajdującej się w stanie wojny z Rosją Japonii, gdzie prowadził z rządem Mikada negocjacje zmierzające do utworzenia przy japońskiej armii legionu polskiego. Uzyskał jednak jedynie pomoc przy nabywaniu broni i amunicji dla PPS i utworzonej przy partii Organizacji Bojowej PPS. Organizacja ta stała się jedną z głównych sił rewolucji 1905 - 1907. Mimo stłumienia szeregu zamieszek, rozruchów i starć z policją Piłsudski nie ustawał w wysiłkach stworzenia polskiej siły zbrojnej. Kiedy w roku 1906 doszło do rozłamu w PPS, związana z Piłsudskim grupa założyła planującą powstanie przeciwko caratowi PPS - Frakcję Rewolucyjną.

W roku 1910 w zaborze austriackim powołano do życia dwie legalnie działające, prowadzące ćwiczenia i wykłady teoretyczne z dziedzin wojskowości, organizacje - "Związek Strzelecki" we Lwowie oraz "Towarzystwo Strzeleckie" w Krakowie. W roku 1912 Piłsudski został Komendantem Głównym Związków Strzeleckich. W chwili wybuchu I wojny światowej stanął na czele dobrze wyszkolonych oddziałów, z którymi wkroczył do Królestwa Polskiego, gdzie zajął opuszczony przez Rosjan pas ziemi przygranicznej. Następnie podporządkowawszy się Austrii stworzył oficjalnie Legiony Polskie i osobiście dowodził ich I Brygadą, w ścisłej konspiracji natomiast powołał do życia Polską Organizację Wojskową (POW). Kiedy w roku 1917 Legiony odmówiły złożenia przysięgi na wierność Austrii i Niemcom, Piłsudskiego aresztowano i osadzono w więzieniu w Magdeburgu, gdzie przebywał do listopada 1918 roku.

Po klęsce Niemiec zwolniony z więzienia Piłsudski udał się do Warszawy, gdzie otrzymał naczelne dowództwo nad polskimi wojskami oraz misję utworzenia w wyzwolonym państwie rządu narodowego. 14 listopada 1918 roku powierzono mu tymczasowe zwierzchnictwo nad krajem, 22 zaś otrzymał oficjalnie funkcję Tymczasowego Naczelnika Państwa. Funkcję tę sprawował do 9 grudnia 1922, kiedy to wybrany został pierwszy prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, Gabriel Narutowicz. Sam Piłsudski skupił się na obronie odzyskanej przez Polskę niepodległości. W latach 1919 - 1921 toczył na Wschodzie walki z bolszewikami zakończone pokojem w Rydze, na mocy którego Polska odzyskała Wschodnią Galicję. Właśnie w trakcie owej kampanii w marcu 1920 armia ofiarowała Piłsudskiemu buławę Pierwszego Marszałka Polski.

W roku 1923 Marszałek wycofał się z czynnego życia politycznego. Powodem było zamordowanie przez prawicowe ugrupowania prezydenta RP Gabriela Narutowicza, który zginął zaledwie tydzień po wyborze na to stanowisko podczas otwierania wystawy w galerii "Zachęta" z ręki malarza Eligiusza Niewiadomskiego. Piłsudski uznał za niemożliwą współpracę z premierem rządu, Wincentym Witosem, którego uważał za moralnie odpowiedzialnego za popełniony czyn. Wycofał się do Sulejówka pod Warszawą, gdzie oddał się pracy literackiej i opozycyjnej propagandzie. Wówczas powstały: "Wspomnienia o Gabrjelu Narutowiczu" (1923), "O wartości żołnierza Legjonów" (1923), "Rok 1920" (1924), "U źródeł niemocy Rzpltej" (1924) i "Moje pierwsze boje" (1925).

Jednakże sytuacja w kraju zmusiła go do ponownego wkroczenia na arenę polityczną. Niepokoje społeczne, rosnąca liczba bezrobotnych i kryzys gospodarczy spowodowały, że Piłsudski, cieszący się ogromnym poparciem i poważaniem społeczeństwa, zażądał złożenia władzy przez gabinet Witosy. 12 maja 1926 roku na czele wiernych sobie oddziałów Marszałek wkroczył do Warszawy i po trzydniowych walkach zmusił do ustąpienia zarówno rząd jak i gabinet prezydenta Stanisława Wojciechowskiego. Nie przyjął jednak nominacji na ten urząd, objął natomiast tekę ministra spraw wojskowych, przewodniczącego Rady Wojennej i generalnego inspektora Sił Zbrojnych. Sprawował również dwukrotnie urząd premiera - w latach 1926 - 1928 i 1930.

W Polsce rozpoczął okres zwany "sanacją". Poparcie społeczne i zręczna retoryka pozwoliły sprawować Piłsudskiemu władzę autorytarną, której nie był się w stanie sprzeciwić ani prezydent (mianowany zresztą przez Marszałka) ani sejm, którego uprawnienia ograniczył na mocy wprowadzonych 2 sierpnia 1926 roku zmian w Konstytucji.

12 lipca 1932 r. otrzymał tytuł Honorowego Obywatela Miasta Rzeszowa.

W polityce zagranicznej dążył Piłsudski do utrzymania dobrych stosunków z ZSRR (pakt o nieagresji z roku 1932) i Niemcami (1934). Obie umowy miały wzmocnić pozycję Polski wobec naszych sojuszników i sąsiadów.

Śmierć Józefa Piłsudskiego 12 maja 1935 roku zaskoczyła cały naród. Do niemal ostatniej chwili ukrywał on nieuleczalną chorobę - raka wątroby. Jego pogrzeb stał się ogromną manifestacją narodową oddającą hołd zmarłemu Marszałkowi. Ciało zostało pochowane w krypcie św. Leonarda w Katedrze na Wawelu, obok pokoleń królów i najwybitniejszych Polaków, serce zaś zgodnie z pozostawionym przez niego testamentem umieszczono w srebrnej urnie i przewieziono do Wilna, gdzie spoczęło w grobie jego matki".